

Almanac de Interlingua

Numero 54 – Julio 2014

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Football al sol e al umbra

Le historia del football es un triste viage del placer al deber. A mesura que le sport ha devenite industria, illo ha expatriate le beltate nate del allegria de jocar perque sí. In iste mundo de fin de seculo, le football professional condemna lo que es inutile, e es inutile lo que non es rentabile. Non es benefic a necuno iste follia que transforma le homine in puero per un instante, jocante como joca le puero con le globo e como joca le catto con le glomere de lana: ballerino qui dansa con un ballon legier como le globo ascendente al aere e le glomere rotante, qui joca sin saper que joca, sin motivo e sin horologio e sin giudice.

Le joco se ha converse in spectaculo, con poc protagonistas e plure spectatores, football de observar, e le spectaculo se ha converse in un del negocios le plus lucrative del mundo, que non se organisa pro jocar ma pro impedir que on joca. Le technocratia del sport professional ha imposite un football de pur velocitate e fortia, que renuntia al allegria, que atrophia le phantasia e prohibe le hardimento.

Per sorte surge ancora in le campos, ben que multo raramente, alcun impudente cynico qui abandona le libretto e committe le nonsenso de fintar tote le equipa rival, e le giudice, e le publico del tribunas, per pur delectation del corpore que se lancea al prohibite aventura del libertate.

oooo

Le goal es le orgasmo del football. Como le orgasmo, le goal es cata vice minus sovente in le vita moderne.

Ante medie seculo, esseva rar que un match finiva sin goals: 0 a 0, duo buccas aperte, duo oscitationes. Hodie, le undecce jocatores passa tote le match suspense del trave transverse, dedicate a evitar le goals e sin tempore pro signar los.

Le entusiasmo succedente cata occasion que le ballon blanc agita le rete pote parer mysterio o follia, ma on debe tener in conto que le miraculo occorre poco. Le goal, ben que sia un goaletto, resulta sempre gooooooooooooooooooal in le gutture del narratores de radio, un do de pectore capabile de render Caruso mute per sempre, e le multitude delira e le stadio se oblida de que es de cemento, e se disprende del terra e va al aere.

oooo

Le arbitro es arbitrari per definition. Es le abominabile tyranno qui exerce su dictatura sin opposition possibile, e le ampullose carnifice qui executa su poter absolute con gestos de opera. Sibilo al bucca, le arbitro suffla le ventos del fatalitate, concedente

o annullante le goals. Carton al mano, altia le colores del condemnation: le flave, que castiga le peccator e le obliga al repententia; e le rubie, que le jecta al exilio.

Le judices de linea, qui adjuta ma non manda, specta de foras. Solmente le arbitro entra al campo de joco; e con total ration se persigna quando entra, ni ben se monstra ante le multitudine rugiente. Su labor consiste in facer se odiar. Le unic unanimitate del football: totes le odia. On sempre le ulula, jammais le applaude.

Necuno curre plus que ille. Ille es le unico obligate a curre tote le tempore. Tote le tempore ille galopa, crepante se como un cavallo, iste intruso qui vaga sin reposo inter le vinti-duo jocatores; e, como recompensa de tante sacrificio, le multitudine le ulula.

oooo

Quando le selection uruguayan regressava del Olympiada de 1924, le argentinios les offereva un match festive. Le match se jocava in Buenos Aires. Uruguay lo perdeva de un goal.

Le punctiero sinistre Cesáreo Onzari esseva le autor de iste goal del victoria. Ille colpava de corner e le ballon se mitteva in le rete sin que necuno lo tangeva. Il esseva le prime vice in le historia del football que on signava un goal assi. Le uruguayos restava mute. Quando succedeva parlar, illes protestava. Secundo illes, le goalkeeper Mazali habeva essite pulsate durante que le ballon veniva in aere. Le arbitro non les dava attention. E alora illes murmureava que Onzari non habeva le intention de colpar le ballon al rete e que le goal habeva essite consequentia del vento.

Per homage o ironia, celle raritate se nominava “goal olympic”. E ancora se nomina assi, in le poc ocasiones quando occorre. Onzari passava tote le resto de su vita jurante que illo non habeva essite casualitate. E ben que multe annos ha transcurse, le diffidentia continua: cata vice que un colpo de corner agita le rete sin intermediarios, le publico celebra le goal con un ovation, ma non lo crede.

Eduardo Galeano nasceva in 1940 in un familia catholic de origine europeae. Como tante pueros latinoamerican, ille soniava devenir jocator de football. Adolescente, Galeano esseva operario in un fabrica, collector de debitos, pictor de tabulettas, messagero, dactylographo e cassero de banca. Al 15 annos, ille vendeva su prime cartoon a un septimanario comunista. Su carriera de jornalista se initiava in le 1960s, e su libro le plus celebre, *Las venas abiertas de América Latina*, esseva publicate in 1971. Le passion eterne per le football se reservava a obras como *El fútbol a sol y sombra*, de que se extrahe le quatro chronicas presentate supra. Illos se titula respectivamente *El fútbol*, *El gol*, *El árbitro* e *El gol olímpico*.

Fama, divorcio e ruina

Le propagation del stylo de vita millionari in le mundo sportive causa le impression que un athleta talentose habera un vita financiari sempre tranquille. Un impression sovente false, totevia: ben que le clubs paga fortunas pro que lor jugadores brilla in stadios plen, illos non les insenia a usar iste pecunia. Multe sportistas initia lor carriera ancora multo juvene e abandona totalmente lor instruction, deveniente incapace de administrar le richessa que illes ha conquisite. Un ricerca in april 2013 revelava que tres inter cinque footballistas anglese declara bancarupta in non plus que cinque annos post le fin de lor carreras. Lo realisava XPro, un institution que supporta ex-jocadores e que considera le clubs irresponsabile al non contribuir pro le formation del juvenes que illos contracta. Le Association Anglese de Footballistas Professional contesta le resultado del ricerca per XPro, annunciante que non plus que un quinto del ex-jocadores va al bancarupta.

In practica, il non es difficile trovar exemplos per tote le universo sportive. In NBA, le liga nordamerican de basketball, tres quintos del ex-jocadores perde lor fortunas in minus que cinque annos post que illes lassa de jocar. Allen Iverson, armator del Philadelphia 76ers, recipeva circa 150 milliones de dollars durante su carriera, ma ante poco habeva un mansion sue auctionate pro le pagamento de dispendios personal, inter le quales un debita in un joieleria e un accordo de divorcio. Al 37 annos de etate, Iverson es adepte del joco. Altere exemplo es Denis Rodman: campion del liga in cinque ocasiones, ille accumulava debitas de pension alimentari proxime a 1 million de dollars. In NFL, le liga de football american, le difficultates financiari attinge 78 per cento del retiratos, secundo XPro, il es dicer quase quatro inter cinque ex-jocadores.

In Brasil, il ha nulle datos sur iste question, ma un iniciativa recente del union laboral que representa le athletas professional in São Paulo pro instigar le conscientia social del clubs finiva sin successo. Le attaccante Müller, campion mundial per le selection brasilian in 1994 e per su club São Paulo FC, dispendeva su patrimonio con feminas e automobiles – ille cambiava de auto plus que vinti vices. Al 47 annos de etate, ille travalia como commentarista televisive e habita per favor in casa de un amico. Le medicampista Zé Elias comenciava a jocar professionalmente pro Corinthians quando ille habeva 15 annos. Ille passava dece saisonses in Europa e integrava le equipa national. Hodie, ille va travaliar in bicycletta como commentarista in radio. Su fortuna se perdeva in viages de amicos patrocinata per ille e in su divorcio – le ex-sposa prendeva su casa e le advocato, su pecunia. In 2011, ille passava quatro septimanas in prision per non pagar le pension alimentari al infantes, accumulate in 1 million de reales.

Secundo le psychologa Luciana Ângelo, qui prepara un these doctoral sur gestion de carreras sportive pro le Universitate de São Paulo, le jugadores travalia tanto intensemente durante vinti annos que illes non trova tempore, mesmo si illes vole, pro dedicar se a un curso technic o superior. Plus, le inexperientia e le prestigio les conduce verso un marriage de illusion, in que un princessa feeric se uni con un personage, non un homine real, e plus tarde se disappuncta e se vindica demandante un compensation patrimonial.

Adaptate del articulo *Fama, divórcio e ruína*, per Rodrigo Cardoso, publicate le 1 maio 2013 in le revista brasilian *IstoÉ*.

Linguas es contrastos

Espaniol (typo inflexive)	<p style="text-align: center;"><i>Te amo.</i></p> -tu (in inflexion objective) -amar (in inflexion de presente indicative con subjecto "io")
Quechua (typo agglutinante)	<p style="text-align: center;"><i>Kuyayki.</i></p> -amar (thema verbal kuya- in agglutination con le suffixo personal subjecto-objective -yki , "io a te")
Mandarin (typo isolante)	<p style="text-align: center;"><i>Wo ai ni.</i></p> -io (in position phrasal de subjecto) -amar (in position phrasal de verbo) -tu (in position phrasal de objecto)

Le quadro analysa le sententia *Io te ama* in tres linguas de classification morphologic distincte, secundo le philosopho e linguista prussian Wilhelm von Humboldt (1797-1835).

Le linguistica comparate o comparative es relativamente poco diffuse in Brasil, forsan perque su practica demanda le dominio de plure linguas. E non suffice esser polyglotta: il es necessari haber cognoscentia technic, un habilitate rar actualmente in consequentia del basse qualitate del education e del pragmatismo in le inseniamento de linguas estranier, directionate quasi exclusivemente al negotios. A isto se summa le manco de stimulo al carriera de Litteras, que aborta talentos o les dirige verso areas plus lucrative.

Totevia, le comparison inter linguas es de grande importantia pro le recerca. Per medio del comparison inter idiomas distante como greco, latino, persa, sanscrito, slavonico e linguas celtic e germanic, le linguistas poteva perciper lor parentage e formular le hypothese de un ancestre commun, le indoeuropeo. Le successo del methodo historico-comparative resultava in le construction de un arbore genealogic del linguas indoeuropee e, per un travalio taxonomic simile a lo de zoologos e botanicos, de altere familias linguistic. Assi como le comparison inter vocabularios e structuras grammatical documentate permette reconstruer le phonologia, lexico e grammatica del indoeuropeo, mesmo que illo esseva jammais registrate (on lo parlava ante que le scriptura esseva inventate), le mesme procedura ha essite applicate a altere familias in cerca de lor protolinguas. Plus, on face ja le comparison inter iste protolinguas in cerca de stagios plus e plus ancian a fin de, forsan, discoperir le prime lingua del specie human.

Ultra le perspectiva philogenetic e evolutionari, le comparison linguistic permette tamben classificar typologicamente le linguas. Wilhelm von Humboldt los divide in isolantes, agglutinantes e inflexives. A partir del confrontation de characteristics grammatical, il es possibile identificar certe tractos universal, presente in tote le linguas, comprender le funcionamento del language human e trovar un sorta de grammatica universal, como propone Noam Chomsky. Le conjuncto de characteristics inherente a tote le linguas, surtoto a celles sin parentage, esserea associate al modo como nostre cerebro processa le language.

Dunque, le linguistica comparate presta servicio a studios interdisciplinari e recercas in le frontiera inter scientias human e biologic. Le comparison servi tamben a dissolver certe visiones preconcepte o a dar base scientific a illos. Un exemplo es le prosaic affirmation de que le lingua portugese es troppo complexe. Ben que le senso commun lo reproduce, algunos va contestar lo e afirmar que tote lingua ha su complexitates. Pro que iste discussion abandona le campo opinative e passional e avantia al dominio scientific, il es necessari colliger datos que le linguistica comparate pote provider. Un studio minutiose del phonologia, morphosyntaxe e lexico portugese in contrasto con su sorores romanic, con altere linguas indoeuropee e extraeuropee, isto potera situar con securitate le portugese in un scala de complexitate.

Evidentemente, personas qui parla le portugese e alcun altere lingua percipe intuitivamente qual lingua es plus complexe. Lo que face le linguista comparative es approfondar iste intuition a fin de, con datos empiric in manos, confirmar o refutar tal perception. Con base in studios de iste natura, on pote dicer que le portugese es plus simple que certe linguas slave que ha inflexiones pro casos e pro numero dual; e que linguas amerindian cuje pronomines personal indica sexo, etate, classe social e altere subtilitates que le portugese disconsidera. Anque, le portugese es plus complexe que le svedese e le malayo, ambes con minus inflexiones. In su modalitate culte, illo es plus complexe que altere linguas romanic, que a lor torno es plus complexe que le linguas germanic.

Le mantra de que le germano es complexissime con su casos, inversiones syntactic e parolas kilometric non se confirma. Il non es solo un question de contar quante regulas existe, ma de analysar lor generalitate e previsibilitate. Le syntaxe german pote parer exotic a qui es habituate al ordine subjecto-verbo-objecto, ma iste rigiditate offere securitate: un vice apprehendite, iste regulas jammais cambia. In compensation, linguas offerente un major maleabilitate syntactic sembla plus "democratic", ma in practica su constructiones se basa sur costumes cuje apprehension demanda un longe conviventia con parlatores native.

Traducte del articulo *Línguas são contrastes*, per Aldo Bizzocchi, doctor in Linguistica per le Universitate de São Paulo, publicate in le revista brasilian *Língua Portuguesa*, edition de martio 2014.

Conversations e-postal

Post alcun annos excambiante correspondentias in, e multe vices sur, Interlingua, Patricio Negrete e io collectiona ja un vaste litteratura interpersonal. In basso vos lege alcun lineas de iste conversation sempre agradabile e instructive.

Patricio:

Re le reevaluation del linguas de controlo, in Radio Interlingua io ascoltava un interview a Alberto Mardegan, tesorero de UMI qui labora in Finlandia; ille dice que le italianos non es interessate in interlingua proque interlingua es multo simile al italiano, ben que le italiano se aproxima plus al latino e il es ver que le italiano es le lingua le minus

relevante date le numero de su parlatores. E re su sonoritate, illo es belle, un lingua special pro *Il Bel Canto*, nam illo es, como tu dice, romantic, allegre e musical. [...] Le francese esseva le lingua diplomatic e per ille ration illo esseva inseniata in le scholas. De facto, io studiava francese durante sex annos in le schola e mi universitate preparava professores in lingua francese, anglese e german. In le 80s le universitates jam non preparava futur professores de francese proque le scholas privilegiava le anglese. Tote le documentos del Naciones Unite esseva traducite in cinque linguas: anglese, francese, espaniol, russo e chinese viste lor numero de parlatores. In le 70s le ONU introduceva le lingua arabe considerante le importantia del pais produce petroleo. [...] Secundo mi opinion le facto que un parola sia comprendite in tote le mundo non significa que illo debe esser acceptate in ulle lingua. In Chile il me pare un scandalo que on usa parolas anglese in tote partes e situationes: *30% off, on sale, lunch, coffee break, break, mall, cash, link, online* e milles plus que in iste momento io non memora. Isto reflecte ignorantia. Secundo inquestas, in Chile solmente 3 ex 100 personas parla anglese, ma il pare que il nos incanta dar le impression que nos parla anglese e nos es le anglese de Sudamerica.

Cláudio:

Io es de accordo con te que le espaniol e le portugese es hodie linguas tanto relevante como le francese, e multo plus que le italiano. Io ha jammais accordate con le proposition de Stanley Mulaik de que on debe cercar parolas pro Interlingua tamben in catalano e romaniano. Mi opinion es que Interlingua non necessita reformar se, ma que on pote travaliar pro que illo deveni un poco minus romanic e un poco plus global. Expulsar parolas anglese (o de qualcunque origine) sub allegation de invasion cultural es un argumento valide pro le puristas e nationalistas, ma nunquam in un communitate multilingual. Hodie, le parolas international veni de tote partes, e non exclusivemente de quatro pais europees. Un phrase como *Un gang de emos portante jeans e pins ecologic entrava al pub pro un happy hour con drinks e kebabs*, in mi opinion, es perfecte Interlingua. Un option plus classic e non minus interlinguisc es *Un gang de cheerleaders portante pullovers e pins sportive entrava al boulangerie pro un snack con milkshakes e hotdogs*. Il non importa de ubi le parolas veni, ma que on los comprende. Quando il se tracta de nostre linguas national, tamen, le exaggeration de estranierismos me repugna tanto como a te, surtoto quando il ja existe parolas native pro expressar le mesme idea. Iste language affectate es commun in le commercio e in le mundo corporative, artificio ridicule per le qual on intende demonstrar un supposite cosmopolitismo.

Patricio:

Io es de accordo con te: interlingua non debe esser reformate. Esque il ha alcun organismo que pote determinar si un parola debe esser acceptate immediate o illo debe esser primemente percolate considerante le linguas de controlo? Isto es importante pro mantener le lingua, in certe senso, pur, naturalmente sin devenir puristas e nationalistas. Re le parolas international, illos veni de tote partes, como tu dice. Tu phrase *Un gang de emos portante jeans...*, il non esserea melior *Un banda de emos portante jeans e spinulas ecologic entrava al taverna pro passar un momento allegre con bibitas e kebabs*? Jeans es un parola ancian e universal, kebab es le nomine de un platto cocinate de un modo special que se mangia in tote le mundo. Estranierismos non deberea esser adoptate si facilmente. Si un parola jam existe in le linguas de controlo, il esserea melio usar le parola existente. Qui sape? Del mesme maniera como le mundo converge a un governmento central, forsan le mundo ha le tendentia a un sol lingua universal.

Cláudio:

Quanto al estranierismos, iste phrases es un exaggeration mie, claro. Illos es solo un modo de dicer que non solo le parolas grecolatin es international.